

Wiad. Psych. 2006; 9(2): 115–117

© 2006 by Wydawnictwo Medyczne Urban & Partner

SŁAWOMIR MURAWIEC

III Klinika Psychiatryczna Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

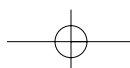
Okres adolescencji – perspektywa psychoanalityczna. Wywiad z psychoanalitykiem dr. Michele Vincentem

Adolescent period from the psychoanalytic perspective. Interview with the psychoanalyst Dr Michel Vincent

Dr Michel Vincent jest psychiatrą dzieci i młodzieży w Centre Alfred Binet w Paryżu i psychoanalitykiem treningowym Paryskiego Towarzystwa Psychoanalitycznego (Société Psychanalytique de Paris)

Sławomir Murawiec: Ostatnio ukazała się we Francji książka Pana autorstwa dotycząca adolescencji [1]. To książka o dorastających dzieciach i ich rodzicach, o czasie, kiedy młody człowiek jest w kryzysie, a dorastanie okazuje się trudnym zadaniem, kiedy odkrywa on, że radzenie sobie z transformacją tego okresu jest niełatwe. Czy ten kryzys okresu dojrzewania jest inny niż był przed laty? Czy się zmienił?

Michel Vincent: Formy wyrażania kryzysu w okresie adolescencji zmieniły się. Ale powiedziałbym, że sytuacja dojrzewającego młodego człowieka jest taka sama. Jest to spowodowane tym, że zarówno dziewczęta, jak i chłopcy przechodzą w tym okresie proces transformacji ciała i swoich relacji. Relacji w rodzinie, stosunku do swoich rodziców i do świata zewnętrznego. Jest oczywiste, że jest to okres, w którym dziecko dotychczas w stu procentach zależne od rodziny, teraz jako adolescent z pomocą rodziny usiłuje stać się niezależne. Zadaniem tego okresu jest osiągnięcie autonomii i niezależności osoby dorosłej. Jest to proces, który rozpoczyna się, gdy kończy się dzieciństwo i kończy, kiedy osoba może być uznana za dorosłą. Stwierdzam w tej książce przede wszystkim, że jest możliwe stworzenie jasnego obrazu transformacji okresu adolescencji korzystając z punktu widzenia Zygmunta Freuda (1905), opisującego transformację seksualności związaną z transformacją okresu dojrzewania płciowego. Okres dojrzewania płciowego jest aspektem biologicznym tego zagadnienia. Podczas gdy pisząc o umgestaltungen, co zostało przełożone na język francuski najpierw jako transformations, a teraz jako métamorphosis, co podkreśla znaczenie przeobrażeń, które mają miejsce w tym okresie.

S. M.: Jakie podstawowe tezy przedstawia Pan w swojej książce?

M. V.: Moim wkładem w badania nad okresem adolescencji jest opisanie trzech pozycji tego okresu. Wielu badaczy uważało, że adolescencja ma swój początek, rozwój i swój koniec. To, co proponuję, to rozważenie trzech pozycji okresu adolescencji. Różni się to podejście na przykład od opisu Petera Blossa, który mówi o pięciu stadiach adolescencji. Moja krytyka Petera Blossa dotyczy tego, że jego opis włącza wiele heterogenicznych elementów. Podczas gdy mój model adolescencji jest spójny z freudowskiego punktu widzenia, w odniesieniu do seksualności i funkcjonowania umysłowego.

Pierwszą pozycją, którą opisałem, jest chaos. Chaos oznacza okres, kiedy to, co było w dziecku zorganizowane staje się zdezorganizowane, chaotyczne. Jest to na przykład czas, w którym dziecko, którego karmienie nie sprawiało trudności, zaczyna stwarzać trudności związane z jedzeniem. W większym stopniu dotyczy to dziewcząt, ale chłopców także może dotknąć *anorexia nervosa*.

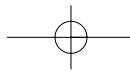
Drugą opisaną przeze mnie pozycję nazwałem centralną pozycją narcystyczną w adolescencji. Jest to sytuacja, z którą styka się każda rodzina, i która wprawia większość rodziców w przygnębienie – kiedy dziecko, dotąd całkiem ufne, mające zwyczaj rozmawiania z rodzicami, wycofuje się z tego kontaktu. Woli rozmawiać z osobami w swoim wieku.

Trzecia pozycja to okres, w którym chłopcy i dziewczęta zaczynają interesować się sobą i czerpać przyjemność z bycia we dwoje. To także okres, kiedy mogą pojawiać się doświadczenia homoseksualne, i w którym zdarzają się próby samobójcze.

Każda z tych trzech pozycji to specyficzny typ relacji z obiektem i specyficzny typ obron, ponieważ lęki przeżywane przez młodego człowieka, w każdym z tych okresów są różne. Wczesnoadolescencyjny chaos to okres, kiedy trzeba sobie radzić z lękami prześladowczymi. W okresie centralnej pozycji narcystycznej lęk ma charakter depresyjny i mogą być stosowane przeciwko niemu obrony maniakalne, zaczyna rozwijać się reparacja. Powiedziałbym, że zaczyna ona rozwijać się ponownie, ponieważ dziecko przejawiało już wcześniej takie mechanizmy obronne – we wczesnym dzieciństwie. W trzeciej pozycji ustanawiana jest genitalna, edypalna organizacja. Jest to okres, kiedy rozwój autentycznego superego sprawia, że adolescent może już troszczyć się o samego siebie. To czyni go autonomicznym. Razem z moim przyjacielem, profesorem Samem Tyano z Tel-Awivu, opisaliśmy ten rozwój jako czwarty czynnik organizujący życie psychiczne – odnosząc się do trzech zjawisk z okresu dzieciństwa, opisanych przez Rene Spitz, (pierwszy uśmiech, pierwszy lęk w konfrontacji z obcym, zdolność do powiedzenia nie). Adolescencja to bardzo ważny okres w życiu, który jest trudny dla każdego dorastającego człowieka, chociaż w przeważającej większości fenomenologicznie kryzys się nie ujawnia. Przyjęty model zapewnia lepsze rozumienie tego, czego doświadczają adolescenci, i może pomóc w zorganizowaniu im właściwego otoczenia i właściwego wsparcia. Terapeucie proponuje bardziej adekwatne nastawienie w odniesieniu do potrzeb okresu adolescencji.

S. M.: Czy może Pan powiedzieć coś na temat relacji w tym okresie?

M. V.: Zaczniemy od opisu wyboru obiektu, opisu dokonanego przez Sigmunda Freuda w jego pracy z 1914 roku „On Narcissism”. Narcyzm to bardzo ważna nowa koncepcja w teorii freudowskiej. Bardzo istotne spojrzenie, aby móc zrozumieć zjawiska kliniczne. Pierwszym obiektem dla dziecka są rodzice razem z częściami ich ciała, które mają szczególne znaczenie dla dziecka: są to piersi matki i ojcowski penis. Freud nazywał te obszary, razem z ustami i odbytem, erogennymi obszarami seksualnego ciała. Jest całkiem oczywiste, że na początku adolescencji, to co było zorganizowane w dzieciństwie, jest teraz zdezorganizowane. To jest chaos. W tym czasie relacja jest regresywna z cechami oralnymi i analnymi. Podczas gdy w czasie centralnej pozycji narcystycznej seksualność skupia się w obszarach genitalnych. Toteż wybór obiektu nie jest dokonywany według orientacji anaklitycznej. Anaklityczna orientacja według Freuda opisuje, jak wybiera się albo kobietę, która karmiła albo mężczyznę, który chronił, co jest bardzo typowe dla roli rodziców w dzieciństwie. Ale w okresie adolescencji, na podstawie wyboru narcystycznego jest możliwe zdaniem Freuda dokonanie wyboru według czterech sposobów: 1. kogoś, kto jest jak ty sam, i to dotyczy homoseksualności, która może być rozpatrywana jako relacja narcystyczna. 2. możesz wybrać kogoś, kim byłeś poprzednio i to dotyczy pedofilii. 3. możesz wybrać tego, kim chciałbyś być – jako postać idealną. Geniusz Freuda odkrył czwarty (4.) typ wyboru obiektu, który jest według mnie najwyższej wagi w okresie adolescencji. Ma to związek z myślą Freuda, że zarówno chłopcy, jak i dziewczęta są dziećmi matki i ojca, mają możliwość identyfikowania się z obojgiem rodziców, z kobietą i mężczyzną, z męską i kobiecą tożsamością. Jeśli pomyślimy o tym biseksualnym układzie psychicznym ludzkiej osobowości, powstaje idea, że w okresie adolescencji możesz dokonać wyboru według wyboru narcystycznego wybierając to, co było częścią ciebie. Powiedzmy, że na przykład chłopiec, zainteresowany obojgiem rodziców, jest kierowany zarówno w stronę męskiej, jak i żeńskiej identyfikacji. To będzie odgrywać ważną rolę w okresie dorastania, ponieważ chłopiec ten jako chłopiec może wybrać dziewczynę, z którą chciałby obcować, ale nie jako osobę o całkiem innej seksualnej płci, lecz jako narcystyczny wybór relacji. Zgodnie z czwartym rodzajem wyboru narcystycznego chłopak może wybrać dziewczynę jako kogoś, kim mógłby się stać, jeśli urodziłby się dziewczyną, a nie chłopcem. Toteż wybór przez chłopca w wieku adolescencji relacji z dziewczyną, która jest identyfikowaną z jego żeńską częścią, będącą wynikiem identyfikacji w dzieciństwie, jest wyborem heteroseksualnym z punktu widzenia fenomenologicznego, ale z punktu widzenia metapsychologicznego jest wyborem narcystycznym. Jest to bardzo ważne, ponieważ sprawia, że jest możliwe dla chłopca w okresie adolescencji zbliżenie z dziewczyną, która jest w tym czasie „Innym”. Słowo Inny przypomina lęki narastające na początku wobec Obcego w pierwszym roku życia, doświadczenie, które przypomina, że obcy może zagrażać. Wiemy o tak wielu chłopcach i dziewczętach, a później dorosłych, którzy będąc w tak wielkim lęku, bardzo się boją napotkać Innego, kogoś odmiennej płci. Prowadzi to do ogromnych trudności w ich życiu seksualnym. To wielka strata, jeżeli w wieku adolescencji, poprzez swoją narcystyczną identyfikację, człowiek nie ma szansy zbliżyć się do Innego.

S. M.: Co możemy powiedzieć o wyborze obiektu osób dorosłych? Czy ten czwarty typ wyboru obiektu jest ostateczny?

M. V.: Czwarty typ relacji narcystycznej jest relacją z kimś, kim mógłbyś być sam. To dlatego Freud nazywa to narcystyczną identyfikacją. Ale zmiana w dorosły wybór obiektu jest zmianą w relację z inną osobą, która nie jest już wyborem narcystycznym, ale zwyczajnie inną osobą, którą można zaakceptować bez lęku. Po uprzednim zaznajomieniu się z tym kimś Innym w narcystycznej identyfikacji, on/ona jest teraz akceptowana jako odmienna od nas osoba. W przeszłości nar-

cyzm był postrzegany negatywnie. Natomiast ja myślę o narcyzmie w bardzo pozytywny sposób, ponieważ pozwala on na zaznajomienie się z innymi. Biblia mówi „kochaj innego, tak jak kochasz samego siebie”. Toteż pomaga on kochać innego i inną płć w sposób, w jaki potrafisz kochać siebie. A sposób, jak kochać siebie, został nam przekazany bardzo wcześnie w naszym życiu, przez rodziców.

S.M. *Dziękuję za rozmowę.*

Warszawa, grudzień 2005

1. Vincent M.: *Maladie d'adolescence, travail clinique avec les adolescents et leurs parents*. Préface de Remy Puyuelo. Paris, In Press, 2005

Adres do korespondencji:

dr med. Sławomir Murawiec

III Klinika Psychiatryczna Instytutu Psychiatrii
i Neurologii

Al. Sobieskiego 9

02-957 Warszawa

tel. (022)4582-747

e-mail: murawiec@ipin.edu.pl

